

JUBILEA

LUDVÍK ŠTĚPÁN

JUBILEUM KRYSTYNY KARDYNI-PELIKÁNOVÉ

Řady letošních sedmdesátníků posiluje **prof. dr. hab. Krystyna Kardyni-Pelikánová, DrSc.** (narozena 17. srpna 1930 v polské Lodži), emeritní profesorka dějin polské literatury Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. I když vyrostla a vystudovala v Polsku (v Lodži a Krakově – magisterskou práci *Zasadnicze idee polskiej krytyki literackiej 1822–1830* obhájila v roce 1955), její životní a pracovní osud je spojen s Brnem, kde od roku 1956 s manželem prof. PhDr. Jarmilem Pelikánem, CSc., žije.

K. Kardyni-Pelikánová po stipendijním pobytu na Lodžské univerzitě (1967–68) obhájila doktorskou dizertaci *Kontakty literackie polsko-czeskie w dobie powstania styczniowego* (1969); diplom jí byl 1972 u nás nostrifikován s hodností kandidát filologických věd. V roce 1988 se habilitovala na Varšavské univerzitě na základě monografie *Karel Havlíček Borovský v kregu literatury polskiej*, Ossolineum, Wrocław 1975 (diplom u nás nostrifikován jako rovnocenný s vědeckým titulem doktor věd o umění). A v roce 1992 byla na Masarykově univerzitě v Brně jmenována profesorkou pro obor dějiny polské literatury. Jubilančka u nás působila nejdříve na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci – 1963–66 jako lektorka polštiny, a 1970–71 přednášela dějiny polské literatury, vedla semináře a diplomové práce. V letech 1971–91 pracovala až do odchodu do důchodu v oddělení slovanských literatur Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Brně – jako odborná, později vědecká a v posledních letech vedoucí vědecká pracovnice. Od 1959 se podílela na polonistické výuce na brněnské univerzitě (lektorát polštiny, cvičení z dějin polské literatury, cvičení a přednášky z polské stylistiky), v poslední době zejména jako vedoucí doktorských prací, členka odborných komisí a vědecká a odborná konzultantka semináře polonistiky a celého Ústavu slavistiky FF MU. Dodnes se aktivně účastní (referáty i diskusními příspěvky) národních i mezinárodních vědeckých konferencí u nás i v Polsku.

Profesorka K. Kardyni-Pelikánová si svoji polonistickou kvalifikaci neustále doplňovala zejména o oblast slovanských literatur, po příjezdu do Brna se soustředila také na výzkum česko-polských literárních vztahů v 19. a 20. století. Dalším tematickým okruhem jubilantčinyh literárněvědných zájmů se stala genologicky zaměřená komparatistika. Srovnávací postupy uplatňuje i při zkoumání problematiky překladu a role historického a národně kulturního kontextu překladatelské práce. Důležitou součástí její vědecké práce tvoří rovněž podíl na přípravě odborných, vědeckých a studijních pomůcek, jako byly u nás *Slovník polských spisovatelů*, *Slovník literárních směrů a skupin*, *Slovník literární teorie*, *Slovník polských dramatiků*, v Polsku pak mj. *Slovník badaczy literatury polskiej*, *Przewodnik Encyklopedyczny – Literatury Zachodnio- i południowo-słowiańskie*, byla i členkou kolektivu, který připravoval *Slovník spisovatelů Polska* (vychází letos v nakladatelství LIBRI v Praze). Dodnes spolupracuje s mnoha vědeckými časopisy u nás i v Polsku, např. *Prace Polonistyczne*, *Pamiętnik Słowiański*, *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, *Slavia*, *Česká literatura*, *Opera Slavica*, ale také *Pamiętnik Literacki* v Londýně. Prof. Kardyni-Pelikánová

do polštiny přeložila židovské anekdoty Karla Poláčka (Co slychać, panie Kohn? Anegdoty żydowskie, Wrocław 1996). Za celoživotní práci obdržela vyznamenání polského ministerstva školství a medaili za mimořádné zásluhy o vzdělání a výchovu.

Zásluhou svých učitelů na univerzitě v Lodži a v Krakově (J. Kleiner, S. Skwarczyńska, K. Wyka, S. Pigoń, J. Trzyniecki, H. Markiewicz) a díky systematické a detailní práci pronikla profesorka K. Kardyni-Pelikánová do hloubky problémů z dějin a teorie polské literatury, které ji zajímaly, a z pravidelných kontaktů s předními polskými vědeckými pracovišti a osobnostmi a prostřednictvím vlastních studií, recenzí a článků zprostředkovávala aktuální poznatky české polonistice. Polská bohemistika jí zase vděčí za mnohé při objevování dosud neznámých problémů a zaplňování bílých míst, mnohé udělala pro studium rozvoje polsko-českých literárních vztahů jak v romantismu, tak v pozdějších obdobích.

Už první knižní publikace K. Kardyni-Pelikánové **Kontakty literackie polsko-czeskie w dobie powstania styczniowego** upozornila na řadu dosud neznámých otázek, např. na vztahy Poláků s moravskými tvůrci a osobnostmi, a zdůraznila proměny vztahu Čechů k polskému lednovému povstání v roce 1863, samozřejmě v rovině politické, ale zejména v kulturní a literární (povstání se v mnoha ohledech stalo inspirací, jak nepřizní stíhaný národ dokáže vzdorovat osudu a jak romantičtí autoři uměli lednové revoluční povstání zakódovat do své tvorby). Nově se autorce podařilo také interpretovat známá fakta, např. vzájemnou recepci literatury, která byla podmíněna proměnami v českém a polském kulturním kontextu, osobitě vložila ohlas polské romantické literatury v českých zemích a v neposlední řadě přišla s nevšedním výkladem působení ideových a uměleckých hodnot v českém prostředí.

Práce **Karel Havlíček Borovský v křegu literatury polskiej** není pouze monografií velkého českého básníka a výrazné osobnosti českých národních dějin. K. Kardyni-Pelikánová totiž přišla s rozsáhlým komparatistickým zpracováním obecného vztahu polské a české literatury, právě na příkladu K. Havlíčka Borovského. Problematiku zpracovala z různých hledisek a pod zorným úhlem odlišných metodologických aspektů a dospěla k syntéze jednoho literárního jevu. Tím je Havlíčkova recepcie polské literatury (na rozdíl od jeho recepcie ruské literatury téměř neznámá) a opačně recepcie Havlíčkova díla v Polsku. Zajímavé je např. objevování genetických vztahů a genologických filiací: Kardyni-Pelikánová mj. ozřejmila Havlíčkův vztah k Mickiewiczově epigramatice a jeho názory na polskou fyziologickou črtu a romantické vypravěčství. V další části rozebrala z hlediska moderní translatologie polské překlady Havlíčkovy skladby Křest svatého Vladimíra a rozdílnými interpretačními postoji překladatelů objasnila nejzávažnější amplifikační, inverzní, redukční a substituční rozdíly mezi originálem a polskými verzemi.

Nejnovější jubilantčina práce **Polsko-czeskie spotkania literackie. Komparatystyka. Genologia. Przekład** formou parciálních studií na konkrétních příkladech mapuje tři základní oblasti polsko-českých literárněvědných zájmů: komparatistiku, fenomenologickou orientaci a translatologické koncepce. V první části si z hlediska komparatistiky všimá na půdorysu děl J. Slowackého, K. H. Máchy, J. S. Machara, A. Mickiewicze a R. Jaworského otázek zejména vývojových a vztahových; podnětné jsou např. srovnání polské a české cesty k avantgardní próze, krymská tematika a kontext Máchova díla v evropském romantismu. Druhá část sleduje genetickou a kompoziční úlohu některých žánrů (Máchovo pojetí románu ve verších, Čapkova hra na detektivku) a osvětluje místo paraepistolárních forem v současné polské a české próze a také přitažlivost tzv. hospodské historie pro spontánní vypravěčství. Třetí část zaměřila profesorka K. Kardyni-Pelikánová na translatologii – všimá si hodnot českého ekvivalentu Kochanowského *Trenů* a literárních aluzí a proverbiálních výrazů v českých překladech *Pana Tadeáše* a vyslovuje se i k problematice stylizace nářečních projevů v překladatelské práci.

Profesorka K. Kardyni-Pelikánová je příkladem, jak životní osudy často ovlivní profesní dráhu. Dokázala se chopit dané příležitosti a vytěžit z dvojdomého postavení maximum pro obě strany. Její soustavné studium vztahů české a polské literatury přineslo nové pohledy na vzájemné paralely a vazby, na prolínání a ovlivňování (tematické, žánrové) v průběhu tisíciletého „sousedského“ vývoje a dalo důstojný rámec na nových principech budované česko-polské vzájemnosti. A jak svědčí jubilantčina duševní svěžest a plány do budoucna, můžeme se těšit na další netradiční pohledy v jejích studiích a i nadále počítat s jistotou jejího odborného fundamentu.

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE

(Tento soupis prací navazuje na bibliografie: *Výběrová bibliografie*, Ústav slovanských literatur a literární komparistiky, Brno 1993, a *Soupis prací Krystiny Kardyni-Pelikánové*, SPFFBU, D 43, 1996, roč. XLV.)

Knižní publikace

Kontakty literacké polsko-české v době powstania styczniowego, Wrocław 1975
Karel Havlíček Borovský v kruhu literatury polskiej, Wrocław 1986
Polsko-české spotkania literacké. Komparatystyka. Genologia. Przekład, Brno 2000

Studie, stati, články

O českých překladach Pana Tadeusza, Księga w 170 rocznicę wydania *Ballad i romansów A. Mickiewicza*, Wrocław 1993, s. 469–474.
Polonistika česká v letech 1945–1995, Pamětník Literacki, London 1996, s. 37–59.
Aluze literacké i vyrazenia prowerbialne w Panu Tadeuszu i jego českých překladach, SPFFBU, X 1, 1998, s. 5–16.
České badania nad twórczością Mickiewicza, „W ojczyźnie serce me zostało...“, Opole 1998, s. 293–320.
Baśń dramatyczna i fantastyczny dramat antytotalitarny w polskiej i czeskiej literaturze przełomu wieków i w okresie międzywojennym, Brněnská polonica I, Brno 1999, s. 93–114.
Literaturoznawstwo polonistyczne w Czechach. Historia – stan obecny – zadania na przyszłość, Polonica 1997, Ostrava 1999, s. 59–66.
Šafařík i Mickiewicz: oświeceniowa i romantyczna koncepcja dziejów literatur słowiańskich w świetle genologii (v tisku)
Zapelnianie „białych plam“ w recepcji literatury polskiej w Czechach: Karol Wojtyła (v tisku)
České odczytowania twórczości Słowackiego (v tisku)

Slovníková hesla

Materiály do *Slovníka Rodzajów Literackich* (arabeska, hospodská historka, medailon, romaneto, rozhlásek, sloupek, soudnička, deklamovánka, román-mýtus, román s vlasteneckým tajemstvím), *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, Łódź 1990, 1991, 1998.
Slovník badaczy literatury polskiej, t. II (L. Hofman, K. Krejčí, J. Krystýnek, E. Masák, J. Matouš, J. E. Purkyně, V. Štulc), Łódź 1998, t. III (J. Pilař, O. Bartoš), v tisku.
Przewodnik Encyklopedyczny. Literatury zachodnio- i południowosłowiańskie (přehledová hesla o české literární vědě, české literatuře, české literární kritice a několik desítek biogramů a hesel věcných o českých literárních žánrech), Katowice 1999.

